

Yohanna Katanacho
Het land van
Christus *Een*
Palestijnse theologie
van het Beloofde Land

Inclusief het Kairos-document 'Uur van de waarheid'

Het land van Christus

Yohanna
Katanacho

**Het land van
Christus** *Een
Palestijnse theologie
van het Beloofde
Land*

Inclusief het Kairosdocument
'Uur van de waarheid'

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

Boekverzorging: Studio Anton Sinke, www.antonsinke.nl
Foto omslag: Henri Veldhuis
De foto is genomen in vluchtelingenkamp Aida (Betlehem).
Het getal 194 verwijst naar VN-resolutie 194: het recht op terugkeer
van de Palestijnse vluchtelingen.

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door Kairos-Sabeel Nederland.

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *The land of Christ. A Palestinian Cry*
bij Pickwick Publications, Eugene, Oregon.

© 2013 Yohanna Katanacho, Wipf and Stock Publishers.

Vertaald door Willemien Keuning, Bram Grandia en Hans Baart.

ISBN 978 90 239 5688 4
ISBN 978 90 239 5689 1 (e-book)
NUR 703
www.kokboekencentrum.nl

© 2019 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht
Alle rechten voorbehouden.

KokBoekencentrum Uitgevers vinden het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoud

Woord vooraf bij de Nederlandse editie – <i>Harmen Jansen</i>	7
Woord vooraf bij de Engelstalige editie – <i>Dr. Bishara Awad</i>	11
Ter inleiding	15
1. De context	17
2. Drie belangrijke vragen	23
3. Het land – een alternatieve waarneming	47
4. Kairotheologie	59
5. Een boodschap van hoop	77
Bijlage 1: Het Palestijnse Kairosdocument ‘Uur van de waarheid’	87
Bijlage 2: Een belangwekkend theologisch debat tussen Yohanna Katanacho en Naim Ateek – <i>Harmen Jansen</i>	107
Bibliografie	115

Woord vooraf bij de Nederlandse editie

Dit boek laat een evangelisch geluid horen vanuit het Palestijnse christendom. De auteur leefde tot nog toe vooral in Nazaret, Betlehem en Jeruzalem.¹ Dat zijn drie plaatsnamen die christenen onmiddellijk aan Jezus herinneren. Yohanna Katanacho is door Hem gegrepen. Dat is niet zonder slag of stoot gegaan, zo blijkt uit het bekeringsverhaal dat hij vertelt. Daarna begreep hij dat de Israëlische soldaten dan het moeilijke oefenmateriaal vormen voor het 'liefhebben van de vijand'. Katanacho heeft oog in oog met de bezetter de navolging van Christus voortgezet. Hij is pastor van een baptistenkerk, is werkzaam als academisch theoloog en noemt zich een Palestijns-Israëlische evangelicaal.

Dit boek laat een ander geluid horen dan men van evangelische christenen gewend is als het gaat over Israël en Palestina. Zijn zij niet meestal vurige voorstanders van de staat Israël en van de terugkeer van Joden naar het land van de Bijbel? Erkenning van de gelijke rechten van het Palestijnse volk op staatsvorming in hetzelfde land gaat hen vaak moeilijk af. Hetzelfde geldt voor een gesprek over het enorme onrecht waarmee de Israëlische bezetting van de Palestijnse gebieden gepaard gaat. Toch denken evangelische christenen internationaal gezien verschillend over het zionisme, de staat Israël en het Palestijnse lijden, net als christenen in andere stromingen.

Katanacho's stem is representatief voor de toonaangevende conferenties van Christ at the Checkpoint, die met grote regelmaat christenen van over de hele wereld samenbrengen in Betlehem. Hij is onder meer verbonden aan het Bethlehem Bible College dat deze conferenties belegt. Dit boek geeft een Palestijns-christelijke kritiek op de lezing van de Bijbel die het eigendomsrecht van het Beloofde Land geheel, voorgoed en onvoorwaardelijk aan het Joodse volk toekent en aan de christelijke en islamitische Palestijnen onttrekt. Het is fundamentele theologische kritiek op de theologische landonteigening door het christenzionisme.

Katanacho's betoeg verloopt langs strakke lijnen en met forse stappen. Hij leest de Bijbel als een soort brief van God, alsof het gaat om een regelrechte openbaring van Gods bedoelingen. De Schrift vindt haar vervulling in Christus, die 'de Heer van het land' is. Hij is tot eigenlijke Eigenaar gemaakt. Deze geloofstaal is heel effectief. Het geloof in Christus krijgt regelrechte gevolgen

¹ Meer over Y. Katanacho: http://www.katanacho.com/en_resume.php.

voor de politieke visie: wie mogen in het land grond onder de voeten krijgen en houden?

Dit boek is een voorbeeld van vervullingstheologie die geen vervangings-theologie is. Samen met zijn jongere collega Munther Isaac trekt Katanacho de lijnen van de internationaal gezaghebbende theologie van Tom Wright door naar een 'land van Christus-theologie'. Van deze twee docenten is Katanacho het meest geschoold in moderne bijbelwetenschap. Zo laat zijn dissertatie uit 2007 over de bijzondere positie van Psalm 86 binnen het bijbelboek Psalmen zien dat hij goed ingevoerd is in de ontwikkelingen in het onderzoek naar dit bijbelboek.

Katanacho weet het Hebreeuwse Oude Testament een bijzondere betekenis te geven voor Palestijnen, die lijden onder de Israëlische bezetting. Een interessante pagina uit dit boek is zijn pleidooi voor *orthopathos*, volgend op een korte exegese van het verhaal over Hagar. Behalve over de juiste leer (orthodoxie) en het juiste gedrag (orthopraxie) moet theologie gaan over de juiste manier van omgaan met onze ervaringen, in het bijzonder de negatieve. Hoe kan lijden een bron van bevrijding en sociale verandering worden? Goede theologie transformeert onze psychologie.

Katanacho beschrijft daar de harde, geestelijke kern van soemoed (Arabisch voor volharding en vasthoudendheid). Daarmee krijgt de geestelijke ervaring van Palestijnen een betekenis die ook van belang is voor mensen die op heel andere manieren en door andere oorzaken geconfronteerd worden met de grenzen van de maakbaarheid van een gelukkig leven.

En christelijke theologie blijft in dit betoog ver verwijderd van het vergoelijken of zelfs rechtvaardigen van politiek-militaire machtsuitoefening voor welk etnisch doel dan ook. De onschuldig gekruisigde Jezus van Nazaret is opgestaan. Katanacho bepaalt de lezer opnieuw bij deze gebeurtenis in de geschiedenis van zijn land, een geweldloze goddelijke verzetsdaad om de menselijkheid te redden.

Een belangrijk motief voor het uitbrengen van deze vertaling is dat Katanacho medeauteur was van het Kairosdocument. In 2009 kwamen theologen, voorgangers en andere kerkleden uit een veelheid van Palestijnse geloofsgemeenschappen tot een gezamenlijk standpunt over de boodschap en de taak van kerken in antwoord op de bezetting en het Palestijnse lijden. Katanacho geeft er een knappe theologische plaatsbepaling van. De Engelse uitgave van zijn boek bevat zijn eigen vertaling van dit document. Voor dit boek is het ook opnieuw in het Nederlands vertaald.

Als je dit document legt naast eerder in het Nederlands vertaalde uitingen van Palestijns theologiseren, wordt zichtbaar dat een kleine christelijke minderheid over een brede staalkaart van theologie kan beschikken. Die diversiteit krijgt extra profiel in een korte discussie tussen Katanacho en dr. Naim

Ateek, de leidende theoloog van Sabeel (centrum voor bevrijdingstheologie in Jeruzalem), eveneens betrokken bij het Kairosdocument. Katanacho gaf een kritische recensie van een van Ateeks laatste boeken, wat Ateeks reactie uitlokte. Deze discussie is integraal en met een verklarend commentaar als bijlage opgenomen. De verschillen in omgang met de Bijbel zijn herkenbaar.

De theologiewerkgroep van Kairos-Sabeel Nederland is verantwoordelijk voor deze uitgave. De hoop is dat hiermee de interesse voor Palestijnse christenen wordt bevorderd en de relaties met hen vanuit Nederland worden verdiept. De wens is ook dat dit evangelische geluid leidt tot meer ontmoeting en samenwerking tussen verschillende stromingen in christelijk Nederland. Verschillen in theologie en kerkelijke binding hoeven een gedeelde passie voor recht en vrede niet in de weg te staan.

Harmen Jansen

namens de theologiewerkgroep Kairos-Sabeel Nederland

Woord vooraf bij de Engelstalige editie

Het land van Christus door ds. dr. Yohanna Katanacho is het soort boek waarop werd gewacht. Het verschijnt op een belangrijk moment. De Palestijnen rekenen er al jaren op dat de internationale gemeenschap hun recht zal doen, en realiseren zich dat daar nog niet eens een begin mee is gemaakt.¹

Het boek komt precies op tijd. De Palestijnen leven al sinds 1967 onder Israëlische militaire bezetting. Niets wijst erop dat dit juk wordt weggenomen. Het boek komt uit op het moment dat de Palestijnse kerken het Kairosdocument op de agenda hebben gezet. In dit document klinkt nog steeds de roep om het uur van de waarheid: vrede en recht voor de Palestijnen. Dit boek verschijnt ook na de tweede bijeenkomst van Christ at the Checkpoint. Deze conferentie werd georganiseerd door evangelicale kerken van over de hele wereld als onderdeel van de zoektocht naar hoop, vrede en recht. Ook veel andere Palestijnen schreeuwen hun nood uit. Al jaren ontbreekt hun een teken van hoop, maar ze geven niet op te zoeken naar vrede. Organisaties als Holy Land Trust, Sabeel, Wiam, Dar El Nadweh, El-Haq en vele andere hebben deelgenomen aan de strijd om vrede en recht.

Het boek komt uit op het moment dat de president van de Palestijnse Autoriteit, Mahmoud Abbas, in september 2011 teruggekeerd is van de vergadering van de Verenigde Naties, waarin de resolutie over de status van Palestina werd aangenomen.² Dit boek verschijnt ook tijdens de Arabische lente. In diverse landen in het Midden-Oosten komt de bevolking in opstand tegen de politieke leiding bij wie het eigenbelang prevaleert boven de noden van de bevolking en het lijden van de Palestijnen. Daarnaast geven ten tijde van de verschijning van dit boek de leiders van Israël er geen blijk van, interesse te hebben in vrede en recht.

Het boek werpt licht op de vele vragen en zorgen die er leven aan beide zijden van het Arabisch-Israëlische conflict. De auteur is bepaald niet terughoudend als hij getuigenis aflegt van zijn diepgewortelde geloof in de verlosser, Jezus Christus. Voor hem is dat direct verbonden met de dagelijkse praktijk, waarin gelovigen te maken krijgen met de samenleving, met de vijand, met onderdrukten en met joden, christenen en moslims. Voor Katanacho bestaat er geen scheiding tussen geloven en de werkelijkheid van alledag. Iemand die zo leeft, komt als vanzelf uit bij de woorden uit Micha 6:8: ‘niets an-

¹ Noot van de vertalers: het boek is verschenen in 2013. De geschetste situatie is nog steeds actueel.

² Noot van de vertalers: de status bleef die van waarnemer, maar veranderde van niet-staat tot niet-lid.

ders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God'. Met deze verlosser op het netvlies moeten we wel tot de conclusie komen dat Hij een God van recht is (Jes. 30:18). Als kind van God wil de auteur concrete veranderingen zien: recht en gerechtigheid voor allen.

Adequaat toont Katanacho ons een land dat lijdt, met een volk dat lijdt. Dat land is het Heilige Land, het volk bestaat uit Palestijnen en Israëli's. Wie inzoomt op het land Palestina en zijn inwoners ontdekt een samenleving in nood. Denk maar aan honderden huilende vrouwen van wie de mannen of zonen werden doodgeschoten of werden gedetineerd in Israëli'sche gevangnissen. Stel je de apartheidsmuur voor die families scheidt en boeren verhindert om bij hun land te komen. Denk aan de frustraties van mensen van wie het land wordt afgenomen om er Israëli'sche nederzettingen op te bouwen. Denk aan de vernederingen die Palestijnen dagelijks ondergaan als zij een checkpoint passeren. De lijst is eindeloos en het lijden neemt alleen maar toe.

Het lijden wordt veroorzaakt door bezetting, onderdrukking en onderdrukkers. Zonde heeft het land in bezit genomen. De auteur laat ons niet in wanhoop achter. Hij gaat ons voor op de weg naar vrede met God. Dat wordt concreet in de liefde voor de onderdrukte, de dief, de vijand en de zondaar. Bij Katanacho staat Christus centraal en daarmee zijn reddende kracht. Juist in concreet lijden is Hij reddend aanwezig. De tweede Adam³ zal het land en zijn inwoners redden. Met de verlosser aan jouw zijde ben je in staat het kwaad te weerstaan en rust te vinden in God. Als je Jezus volgt, ben je in staat tot liefde voor je vijand. Alle mensen zijn dan voor jou gelijkwaardig, zelfs de zondaar en de onderdrukker. Voor wie Jezus volgen heeft ieder mens waarde: kinderen, ouderen en jongeren, vijand of dief. Volgens Katanacho is het echt mogelijk de vijand lief te hebben en ook de tweede mijl met hem mee te gaan.⁴ Wie deze weg gaat wordt vervuld van hoop. In de ogen van God zijn er geen tweederangsburgers. Denk aan Hagar die in haar lijden niet aan zichzelf werd overgelaten; zij werd gered. Voor de auteur is er geen twijfel mogelijk: God heeft de Palestijnen, de oorspronkelijke bewoners van het land, lief. Hij die Immanuel (God-met-ons) wordt genoemd, heeft niet alleen hen maar allen lief. Hij zal redden.

Het Kairosdocument roept de naties en de machten van deze wereld op om het over een andere boeg te gooien. Leaders worden uitgedaagd om recht te doen en het spoor van Gods gerechtigheid te volgen. Wie aan deze reis durft beginnen zal rust, hoop en vrede vinden. Als de kinderen van God deze reis eendrachtig aanvaarden zal er echt verandering komen.

Katanacho schreef dit boek in de hoop op een goed einde. Er zal een einde

³ Noot van de vertalers: 'tweede Adam' is gebaseerd op Rom. 5:12-21, een aanduiding voor Christus als verlosser.

⁴ Mat. 5:41 (de Bergrede).

komen aan het lijden, tranen zullen worden gedroogd en het land zal genezen. Lijden heeft nooit het laatste woord. Hoop, liefde en een nieuwe dageraad verschijnen aan de horizon. Het Kairosdocument is het gereedschap waarmee de weg naar de vrede wordt gebaad. Katanacho baseert dit document op heldere bijbelse principes.

Mijn dank gaat uit naar ds. dr. Katanacho voor dit bijzondere boek tot eer en glorie van God.

Dr. Bishara Awad
stichter van het Bible College in Betlehem

Ter inleiding

Ik ben theoloog, maar dit boek is meer dan een theologische studie. Het is ook een persoonlijk boek geworden. Het gaat over mij, over mijn leven. Voor hen die in het Midden-Oosten leven, met name in Israël en Palestina, is theologie een integraal onderdeel van het leven. Zelfs een alledaagse bezigheid als het kopen of verkopen van land heeft een theologische lading voor mensen die privileges claimen op grond van goddelijk recht.

Theologie raakt aan alle aspecten van mijn leven. Dat is niet zo vreemd, want in de drie wereldgodsdiensten christendom, jodendom en islam is het de theologie die door middel van een scala aan religieuze praktijken en gewoonten de handelingen en opvattingen van de gemeenschap bepaalt. In Jeruzalem dicteren de voedselwetten in veel restaurants wat ik daar wel of niet kan bestellen. Als ik in het oude gedeelte van Jeruzalem door de straten wandel of de heilige plaatsen bezoek, moet ik altijd letten op mijn kleding en gedrag om te voorkomen dat ik aanstoot geef aan iemand met een bepaalde religieuze overtuiging. Ik haal het niet in mijn hoofd om op sabbat in mijn auto door een orthodox-joodse wijk te rijden, niet alleen omdat ik geen aanstoot wil geven, maar ook om te voorkomen dat mijn auto met stenen wordt bekogeld. Zo is het ook aanstootgevend om in een moslimwijk een fles wijn zichtbaar bij mij te hebben of om tijdens de ramadan, als iedereen aan het vasten¹ is, in het openbaar te eten.

Mijn leven als volgeling van Jezus Christus in Israël/Palestina is gevormd door verschillende beslissende theologische wendingen: mijn bekering, mijn strijd met het gebod van de vijandsliefde en mijn hartstocht voor de waarheid in een land vervuld van haat, oorlog en bloedvergieten. Op al die momenten speelden grote theologische vragen, waarop ik een antwoord zocht. Het resultaat daarvan is dit boek. Het eerste deel bevat mijn persoonlijke verhaal, en in het tweede deel presenteer ik mijn theologisch onderzoek. Dat deel heeft een meer academisch gehalte, maar beide delen zijn even belangrijk.

Zo komen in dit boek de volgende zaken aan de orde: mijn bekering, mijn relatie met 'de vijand', de theologie van het land, mijn verhouding tot geloofsgenoten die mogelijk de Palestijnse kerk over het hoofd zien, mijn ervaringen onder de Israëlische bezetting, mijn betrokkenheid bij het Kairosdocument en ten slotte de vraag: wat hopen wij?

¹ Voor meer informatie over christendom en ramadan, zie Yohanna Katanacho, 'Christian and Ramadan', pp. 102-6.

Het was mijn opzet een theologisch boek te schrijven en daarin de lastige vragen te stellen die niet alleen in mijn eigen leven, maar ook voor een theologie van het land zo belangrijk zijn.

Zonder de trouwe steun van mijn vrouw Diana en mijn drie zonen Immanuel, Jonathan en Christopher had ik dit boek niet kunnen schrijven.

Ook dr. Bishara Awad, voormalig rector van het Bethlehem Bible College, ben ik dank verschuldigd. Hij steunde mij met zijn gebeden en opbeurende woorden. Door zijn manier van geloven was hij door de jaren heen een rolmodel voor mij. Ook de huidige rector van het Bethlehem Bible College, dr. Jack Sara, dank ik voor zijn enthousiaste hulp. De faculteit van het Bethlehem Bible College, met name ds. Alex Awad, ds. Colin Chapman, dr. Salim Munayer en dr. Munther Isaac, hebben mijn kennis van de theologie van het land en van de Palestijnse contextuele theologie verrijkt. Ik dank hen voor hun bijdragen en waardevolle feedback.

Mijn dank gaat ook uit naar de auteurs van het Palestijnse Kairosdocument. Zij staken een helpende hand uit toen ik verbinding zocht met mijn broeders en zusters in andere kerken. Daarnaast hebben zij mijn vermogen om context en geloof met elkaar te verbinden versterkt. Hun toewijding aan God, aan de kerk en aan bijbelse vrede en gerechtigheid zullen mij ook in de toekomst inspireren.

Niet in de laatste plaats spreek ik mijn dank uit aan Beverly Timgren, Botrus Mansour en Soheir Girgis die het manuscript lazen en tijdens het schrijfproces commentaar leverden. Soheir heeft alle verwijzingen naar bijbelteksten gecontroleerd en leverde een belangrijke bijdrage aan de redactie.

Yohanna Katanacho

Hoofdstuk 1

De context

Theologie is altijd contextueel. We kijken vanuit een bepaalde positie naar de tekst. Ons belang bepaalt onze manier van lezen. Daarom is het belangrijk om in groepsverband aan theologie te doen. In de groep ga je met elkaar in gesprek en leer je van elkaar. In je eentje ontkom je niet aan een canon binnen de canon. Elke interpretatie neigt tot eenzijdigheid. De theologische studie vraagt een nederige houding, gecombineerd met de bereidheid naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren. Gezamenlijke studie en nederigheid zijn helemaal onmisbaar bij een theologie van het land en een theologische visie op de moderne staat Israël.

Verschillen van mening kunnen van persoonlijke aard zijn en veel emoties oproepen. Ze zijn van invloed op de manier waarop bijvoorbeeld Palestijnen en Israëli's, christen-zionisten en aanhangers van de verbondstheologie¹ zich tot elkaar verhouden. Een theologische uitspraak als 'God heeft het land aan Israël gegeven' heeft niet alleen theologische maar ook militaire, economische en politieke implicaties. In dit boek leg ik mijn kaarten op tafel. Ik lees de Bijbel vanuit mijn perspectief als Palestijns-Arabische evangelicale christen. Daarom eerst wat informatie over mijn achtergrond, van belang om mijn interpretatie van bijbelteksten te kunnen volgen.

EVANGELICAAL CHRISTEN

Om misverstanden te voorkomen gebruik ik de term 'evangelicaal' om daarmee mensen aan te duiden die in Israël/Palestina wonen, Jezus Christus navolgen, de noodzaak van persoonlijke bekering inzien en de autoriteit van de Bijbel accepteren. Gezonde theologie is verankerd in een persoonlijke relatie met God. Daarom begin ik met mijn eigen bekeringsverhaal en mijn besef van de autoriteit van de Bijbel binnen de haatcultuur in een land dat wordt verscheurd door conflicten.

Ik werd geboren in Jeruzalem in juni 1967 tijdens de Arabisch-Israëliëse oorlog, ook wel Zesdaagse Oorlog genoemd. Door het toenmalige uitgaansverbod in Oost-Jeruzalem mocht mijn moeder het ziekenhuis niet verlaten.

¹ Noot van de vertalers: Katanacho heeft een vorm van verbondstheologie voor ogen die ook wel vervangingstheologie wordt genoemd. D.w.z. alle beloften uit het Oude Testament hebben betrekking op Israël, maar Israël heeft zich niet aan dat verbond gehouden en nu is er een nieuw verbond met de kerk als voortzetting van het oude Israël.

Mijn vader stelde zijn leven in de waagschaal om ons thuis te brengen. We kwamen veilig thuis, ondanks de bom die vlak naast de ingang naar ons huis explodeerde en onze buurman doodde. Onder deze omstandigheden begon mijn leven; en zo heb ik sindsdien geleefd te midden van conflicten en oorlogen die zowel politiek als religieus werden gelegitimeerd.

Ik groeide op in Jeruzalem, een stad vol religieuze mensen, joden, moslims en christenen, die zich wandelend in dezelfde straat zich van elkaar onderscheiden door hun kleding. Je ziet er de kaftan en de tulband van een moslimsjeik, de lange jurk en de hoofddoek van een moslimvrouw, de zwarte jas en de hoed van een orthodox-joodse man en de ingetogen kleding en hoofdbedekking van een orthodox-joodse vrouw. En dan zijn er nog priesters en nonnen van verschillende religieuze ordes en anderen, zowel religieus als seculier, afkomstig vanuit de hele wereld.

Mijn familie maakt deel uit van deze diversiteit. Mijn moeder is Armeens-katholiek. Haar ouders zijn in 1915 uit Armenië naar Jeruzalem gevlucht om asiel te zoeken. Zij hebben veel familieleden verloren bij de massamoorden die voortvloeiden uit haat en religieuze vervolging. Mijn moeder nam zich voor als non in te treden, maar werd verliefd op mijn vader, een rooms-katholieke Palestijnse Arabier. Net als een groot deel van zijn familie verloor hij zijn huis in Ramle bij Tel Aviv. Ook zij zochten asiel in Jeruzalem. Hoewel mijn beide ouders verlies en ontberingen hebben geleden door oorlog en vervolging, heb ik bij hen nooit haat kunnen bespeuren jegens wie dan ook. Mijn ouders gaven mij een goede opvoeding, maar ik weigerde naar de kerk te gaan. In mijn puberteit was ik atheïst en leidde ik een groep studenten die het atheïsme propageerde aan de Universiteit van Betlehem op de westelijke Jordaanoever. Mijn studies chemie, biologie en filosofie versterkten mijn atheïstische wereldbeeld en ook in de praktijk van alledag was ik atheïst. Ik leefde zonder God. Ik stond onder invloed van mijn immorele vrienden en dat paste bij mijn verlangen om vrij van religie en ethiek te leven. Ik deed mee aan goddeloze praktijken waar ik me nu zo voor schaam dat ik daar verder niets over vertel. Toch greep God genadig in mijn leven in, terwijl ik daar bepaald niet op zat te wachten.

Op een zeer vroege ochtend in 1986 werd ik gewekt door het geluid van de kerkklokken in Jeruzalem. Om drie uur opende ik mijn ogen en onderging ik een vreemde sensatie, alsof er lucht mijn lichaam binnendrong. Meteen daarna kon ik mij niet meer bewegen.

Het leek alsof mijn handen, mijn voeten en mijn nek verlamd waren. Ik kon zelfs niet meer schreeuwen. Heel even dacht ik dat ik dood was. Ondertussen probeerde ik te begrijpen wat er met mij aan de hand was. Het lukte mij niet om een logische verklaring te vinden. Na een gevecht van twee uur waarin ik probeerde mijzelf te bevrijden, riep ik naar God: 'O God, als U dit bent, bevrijd mij dan. Dan beloof ik dat ik U zal zoeken.'

Na dit korte gebed drong het tot mij door dat ik mij weer kon bewegen. In één nacht stortte mijn hele wereldbeeld in elkaar. Hoe kon ik nu nog doorgaan met mijn atheïstische propaganda aan de Universiteit van Betlehem? Hoe kon ik ooit aan iemand uitleggen wat er met mij was gebeurd? Ik stond op, dronk wat water en ging terug naar bed. Vanaf dat moment maakte mijn eigen boodschap dat God niet bestaat mij angstig. Ook het donker boezemde mij angst in. Mijn mysterieuze bovennatuurlijke ontmoeting had immers plaatsgevonden in de nacht. Kortom, ik was in verwarring en zocht naar antwoorden. Daar begon mijn zoektocht naar God.

In 1987 begon ik systematisch in de Bijbel te lezen en dat bracht mij in verwarring. Hoe kan iemand vijftig à zestig jaar op aarde leven om daarna door God voor eeuwig naar de hel gestuurd te worden, zo vroeg ik mij af. Dat is toch niet eerlijk? Tijdens deze episode in mijn leven kreeg ik een uitnodiging van de Alliance Church in Jeruzalem voor een opwekkingsbijeenkomst. Die ervaring had tot gevolg dat ik besloot Jezus Christus te volgen. Het werd mij duidelijk dat God tot mij sprak en dat Hij mij vroeg mijn hart aan Hem te geven.

Ik antwoordde Hem: 'Voor mij is het niet moeilijk om U mijn hart te geven, maar mijn verstand: dat wordt een probleem.' Het was mij duidelijk dat ik een zondaar was en dat ik vergeving nodig had, maar met het bestaansrecht van het christendom had ik nog steeds grote moeite. Toch besloot ik een volgende stap in het geloof te maken. Ik liet God weten dat ik Hem mijn hart wilde geven, maar dat ik het aan Hem overliet mij intellectueel te overtuigen.

In diezelfde periode had ik drie dromen. In de eerste zag ik mijzelf een pad aflopen met aan beide zijden angstaanjagende gezichten. Ik volgde een man die ik niet kende en ik hield zijn lange jas vast te midden van al die enge gezichten.

In de tweede droom bevond ik mij in een glazen kubus, nog steeds omringd door die angstaanjagende gezichten, maar de kubus verhinderde hen mij aan te raken of pijn te doen.

In de derde en laatste droom was ik weer op het pad uit mijn eerste droom, met dezelfde enge gezichten. Maar in deze droom kwam de man met de lange jas waaraan ik mij vasthield niet voor. In plaats daarvan droeg hij mij in zijn armen. Als ik in mijn droom mijn ogen opendeed en zijn gezicht zag, voelde ik van binnen rust en vrede. Toen ik wakker werd, sprak God mij aan en de eerste gedachte die me inviel was: 'Dit is het verschil tussen werken en genade. Als je Mij op eigen kracht wilt volgen, zul je Mij kwijtraken. Het is vanuit jezelf onmogelijk om je aan mijn jas vast te houden. Als je in Christus (binnen de kubus) bent, dan word je door Mij gedragen.' Dat is genade.

Deze drie dromen vormden een keerpunt in mijn leven. God stond levend voor mij. Hij won mijn hart en mijn verstand en ik nam Jezus aan als mijn verlosser en Heer in de wetenschap dat Hij in mijn plaats aan het kruis was gestorven.

Vanaf dat moment begon ik belangrijke veranderingen in mijn leven waar te nemen. De innerlijke veranderingen hadden niet alleen invloed op mijn verstand maar ook op mijn gedrag. Ik zwoer verschillende slechte gewoontes af, zoals roken, gokken en vloeken, en helaas verloor ik daarmee ook veel vrienden die mijn nieuwe levensstijl niet konden waarderen. Maar er waren ook een paar vrienden die God aannamen. Ik begon dagelijks in mijn Bijbel te lezen en door de genade van God maakte ik kennis met zijn rechtvaardige liefde. Ik besloot mijn hele leven aan Hem toe te vertrouwen en ging naar een bijbelstudiegroep aan de Universiteit van Betlehem, waar ik gewoon was het atheïsme te verkondigen. Door de Bijbel werd mijn kennis van God groter en begon ik te zien wat Hij met mijn leven wilde. Ondertussen kwam ik ingewikkelde uitdagingen tegen, want de Bijbel gebood mij mijn vijanden lief te hebben! Als ik het gezag van de Bijbel erkende, dan moest ik ook het liefdesgebod gehoorzamen. De Bijbel zegt daarover:

Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: 'Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.' En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Is het een verdienste als je liefhebt wie jou liefheeft? Doen de tollenaars niet net zo? En als jullie alleen je broeders en zusters vriendelijk bejegenen, wat voor uitzonderlijks doe je dan? Doen de heidenen niet net zo? Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is. (Mat. 5:43-48)²

MIJN VIJAND LIEFHEBBEN

Tegen middernacht sloot ik de deur van de Alliance Church in Jeruzalem, stak de stapel pamfletten die ik zojuist had gekopieerd in mijn jas en begon vervolgens aan een ongemakkelijke wandeling naar huis. Tegen het einde van de jaren tachtig van de vorige eeuw was er een nieuwe Israëliische wet, die bepaalde dat een Israëliische militair mocht schieten als hij een Palestijn had geroepen en die Palestijn daarop niet reageerde. De militair mocht er in dat geval van uitgaan dat deze Palestijn een terrorist was. In diezelfde tijd verspreidden veel Palestijnen politieke pamfletten waarin de autoriteit van de Israëliische regering ter discussie werd gesteld. Toen ik de Damascuspoort naderde, zag ik drie Israëliische militairen die mij vanuit hun plaats in de schaduw observeerden. Een van hen stak zijn hand op en wenkte mij met zijn vinger, wat opgevat moest worden als een bevel aan mij om naar hem toe te komen. Er was verder niemand te zien. Toen ik naar de militair toe liep, bonsde mijn hart in mijn keel en ik begon te bidden. Zonder na te denken

² Bijbelcitaten zijn afkomstig uit de NBV, tenzij anders wordt aangegeven.

ritste ik snel mijn jack open. Meteen werden er drie machinegeweren op mijn hoofd gericht.

Ik keek naar de militairen. Zij zagen er net zo uit als de soldaten die de studenten van de Universiteit van Betlehem treiterden door hen te dwingen binnen te blijven. Dit onaangekondigd uitgaansverbod kon dan weken gaan duren. Je kon niet naar je werk, niet naar de winkel om voedsel te kopen en niet naar de huisarts of naar het ziekenhuis voor een medische behandeling. Ik keek hen aan en legde mijn hand op mijn borst. 'Hier is mijn hart waarmee ik jullie liefheb', zei ik. Gedurende een paar seconden keken de militairen mij aan. Zij waren kennelijk net zo gechoqueerd als ik. Heel langzaam gingen hun geweren naar beneden, waarna we in gesprek raakten. Na twintig minuten zei een van hen: 'Ik zou willen dat alle Palestijnen net zo waren als jij.' 'Nee,' zei ik, 'ik zou willen dat jij net zoals ik was.'

Door dit incident drong tot mij door hoe Christus mij had veranderd. Nog geen twee jaar eerder had het gebod van Jezus in de Bergrede om je vijand lief te hebben mij onmogelijk toegeschenken, en toch stond dat gebod nog steeds overeind, compromisloos en onveranderlijk. Vanaf nu was liefde voor mij gebaseerd op een actieve beslissing die haaks stond op de cultuur waarvan ik deel uitmaakte. Haat jegens de ander was de norm. De dagelijkse omstandigheden en de media gaven daar voeding aan. Dat alles maakte Israëliische Joden en Palestijnse Arabieren tot wederzijdse vijanden. Ik had een grondige omkeer nodig om vijandschap en haat te overwinnen.

In het begin probeerde ik het wel, maar het lukte mij niet om liefde te voelen. Israëliische militairen hielden dagelijks volkomen willekeurig Palestijnen aan, vroegen naar hun identiteitskaart en hielden hen soms urenlang vast. Zulke ervaringen voedden mijn angst en woede. Toen ik mijn onvermogen om lief te hebben voorlegde aan God, werd mij iets heel belangrijks duidelijk. De radicale liefde van Christus bestaat niet uit emotie, maar is gebaseerd op een beslissing. Daarom besloot ik met tegenzin tot het tonen van liefde door de het evangelie in praktijk te brengen bij de militairen op straat.

Met hernieuwd elan nam ik voortaan een folder met een citaat uit Jesaja 53 mee, geschreven in het Hebreeuws en het Engels. Bovenaan stonden de woorden 'Echte liefde'. Elke keer als een militair mij aanhield, gaf ik hem tegelijk met mijn identiteitsbewijs zo'n traktaat. Omdat het citaat uit de Hebreeuwse Bijbel kwam, stelden de militairen mij daar meestal vragen over voordat zij mij lieten gaan. Na een paar maanden ontdekte ik dat mijn gevoelens jegens hen veranderd waren. Dat verraste mij. Dit proces had zich geheel in mijn onderbewustzijn voltrokken, maar mijn oude gevoelens waren weg. Als ik weer in dezelfde situatie zou komen als toen, dan zou ik nu bidden: 'Heer, laat ze mij aanhouden zodat ik de liefde van Christus met hen kan delen.'

Tegenslagen herinnerden mij er dagelijks aan dat ik bewust moest kiezen

tussen wel en niet liefhebben. Zonde belet je om die bewuste keuze te maken. Het is heel eenvoudig om terug te keren naar de oude, natuurlijke gewoontes om met haat te reageren als je slecht wordt behandeld. Als we God gehoorzamen, worden onze 'liefdesspielen' echt sterker. Na langere tijd krijgen we meer geduld en gaan we groeien in liefde. We krijgen een groter hart waarin liefde en gebed samenstromen.

Zeer onlangs werd ik opnieuw uitgedaagd om de liefde van Christus te tonen. Ik was uitgenodigd voor een lezing aan de Universiteit van Lund in Zweden. Onder de sprekers bevonden zich moslims, joden en christenen, ook joodse hoogleraren die doceerden aan Israëlische universiteiten. We bezochten een kerk, een moskee en een synagoge. In de synagoge deed ik mijn kepeltje op en luisterde ik naar drie joodse sprekers, twee mannen en een vrouw. Bijna veertig minuten lang somden zij uitsluitend negatieve eigenschappen op van Palestijnen: hoe zij Joden vervolgden en martelden. Veel uitspraken waren gewoon onjuist. Geen van de sprekers had in de gaten dat er een Palestijn in het publiek was. Zij gaven aan het einde van hun lezingen gelegenheid tot reacties. Ik stond op en zei: 'Ik ben een Palestijnse christen en uw pijn raakt mij, hoewel ik het behoorlijk oneens ben met u. Het spijt mij oprecht dat u zoveel pijn moest doorstaan, maar ik wil u eigenlijk alleen zeggen dat ik u liefheb.' Toen ging ik weer zitten.

De sprekers raakten hierdoor in verwarring en stonden met hun mond vol tanden. Later zei een van de Israëlische hoogleraren tegen mij: 'De christelijke naastenliefde doet mij versteld staan.' Ik antwoordde dat ook in de Hebreeuwse Bijbel van liefde wordt gesproken. Zijn antwoord luidde: 'Maar in jouw geloof staat de liefde centraal.' Voor mij is deze gestalte van de liefde geen excuus om een loopje te nemen met gerechtigheid, maar juist een motief om die met alles wat ik in mij heb na te jagen. In feite is dat de basis van dit boek: de bijbelse kijk op het land uitdragen, geworteld in bijbelse liefde en in trouw aan de Bijbel. Zo zoek ik naar gerechtigheid voor zowel Palestijnen als Israëli's. In het volgende hoofdstuk ga ik in gesprek met veel van mijn christelijke broeders en zusters die nog steeds volhouden dat de huidige staat Israël de vervulling is van de profetieën.

Van wie is het Beloofde Land: alleen het Joodse volk, of ook de Palestijnen? In het debat hierover laat Yohanna Katanacho een verrassend geluid horen. Christus is door zijn kruisdood en opstanding de eigenlijke Heer van het land geworden. Gehoorzaamheid aan zijn liefdesgebod is de enige weg naar een rechtvaardige vrede voor Palestijnen en Israëli's.

Dit boek is Katanacho's theologische fundering van het Kairos-document 'Uur van de waarheid' (2009), dat ook in deze uitgave is opgenomen.

Theoloog Yohanna Katanacho (1967) is decaan van het Nazareth Evangelical College en hoogleraar aan het Bethlehem Bible College. Hij omschrijft zichzelf als een Palestijns-Israëli'sche evangelicaal.

